

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
Запорізького національного університету

О.Г. БОНДАР
2026 р.

ВИТЯГ
з протоколу фахового семінару розширеного засідання кафедри
кримінального права та правоохоронної діяльності Запорізького
національного університету
від 14.04.2026 № 1

Присутні: к.ю.н., доцент, в.о. завідувача кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Бараннік Р.В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Ларкін М.О., д.ю.н., професор, професор кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Пирожкова Ю.В., к.ю.н., доцент, доцент кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Мельковський О.В., д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Курінний Є.В., д.ю.н., професор, завідувач кафедри конституційного та адміністративного права Колпаков В.К., д.ю.н., професор, в.о. декана юридичного факультету університету Коломєць Т.О., доктор філософії у галузі права (PhD), старший викладач кафедри конституційного та адміністративного права Євтушенко Д.С., викладач кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Ковтун К.О.

Головуючий: д.ю.н., професор, професор кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Рябчинська О.П.

Секретар: д.ю.н., професор, професор кафедри конституційного та адміністративного права Верлос Н.В.,

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: обговорення основних наукових результатів дисертації **Ковтун Ксенії Олександрівни** на тему «**Кримінальна відповідальність за зловживання впливом**», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю D8 Право (галузь знань D Бізнес, адміністрування та право), для їх апробації та оцінки їх новизни, теоретичного та практичного значення.

СЛУХАЛИ: викладача **Ковтун К.О.** про результати виконаного наукового дослідження.

Здобувач стисло представила основні наукові положення та теоретичні висновки, що стосуються дослідження кримінальної відповідальності за зловживання впливом. У подальшому доповідач акцентувала увагу присутніх

на отриманих нею результатах аналізу кримінальної відповідальності за зловживання впливом, а також основних висновках щодо генези, сучасного стану та тенденцій законодавчого регулювання й доктринальних підходів у досліджуваній сфері.

Продовжуючи виступ, здобувач зосередила увагу на результатах дослідження, присвячених генезі поняття та правовій природі кримінальної відповідальності за зловживання впливом, кримінально-правовій характеристиці зловживанням впливом, порівняльно-правовому аналізу регулювання зловживання впливом у зарубіжних країнах, а також окрему увагу дисертант зосередила на нормативно-правовому регулюванні застосування кримінальної відповідальності за зловживання впливом, класифікації складів кримінальних правопорушень за зловживання впливом та їх кваліфікаційних ознаках, що дозволило виокремити проблемні питання та запропонувати авторські варіанти їх вирішення. На завершення було запропоновано ґрунтовний аналіз проблем застосування кримінальної відповідальності за зловживання впливом та авторські напрями їх подолання. Завершивши доповідь, здобувач відповіла на запитання учасників фахового семінару.

Рябчинська О.П., д.ю.н., професор: У чому полягає зміст кримінального правопорушення, передбаченого ст. 369-2 КК України, та що слід розуміти під зловживанням впливом?

Ковтун К.О., викладач: Дякую за запитання. Дякую за запитання. Зловживання впливом – це так зване “торгування впливом”, коли одна особа пропонує використати свої реальні чи уявні зв’язки, авторитет, службове становище або наближеність до посадовця для того, щоб вплинути на прийняття ним певного рішення. Суть цього правопорушення полягає не в прямому підкупі самої службової особи, а в тому, що неправомірна вигода передається або обіцяється тому, хто заявляє про можливість посприяти у вирішенні питання через свій вплив на особу, уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Саме тому це правопорушення є окремим складом корупційного кримінального правопорушення й відрізняється від класичного хабарництва. Чинний КК України прямо закріплює таку конструкцію у ст. 369-2. Дякую.

Мельковський О.В., к.ю.н., доцент: Які саме дії визнаються караними за ст. 369-2 КК України та які форми цього правопорушення виділяє закон?

Ковтун К.О., викладач: Дякую за Ваше запитання. Дякую за Ваше запитання. Стаття 369-2 КК України передбачає кілька форм зловживання впливом. По-перше, кримінально караними є пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди особі, яка заявляє, що може вплинути на рішення посадовця. Тобто відповідальність несе не лише той, хто «продає вплив», а й той, хто намагається його «купити». По-друге, караним є прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди для себе чи третьої особи за такий вплив, а також сама пропозиція чи обіцянка здійснити вплив за винагороду. По-третє, закон окремо виділяє кваліфікований склад – коли одержання чи прийняття вигоди поєднане з її вимаганням. Отже, норма

охоплює як активну поведінку того, хто дає вигоду, так і поведінку того, хто обіцяє або здійснює вплив за винагороду. Дякую.

Верлос Н.В., д.ю.н., професор: Хто може бути суб'єктом кримінального правопорушення “зловживання впливом” і на кого саме має здійснюватися вплив? Дякую.

Ковтун К.О., викладач: Дякую за запитання. Дякую за запитання. Суб'єктами цього кримінального правопорушення можуть бути різні особи залежно від форми діяння. Якщо йдеться про пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди, суб'єктом є особа, яка прагне через посередника вплинути на рішення посадовця. Якщо ж ідеться про прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання вигоди, суб'єктом є особа, яка заявляє про можливість такого впливу та погоджується використати його за винагороду. Важливо, що вплив має здійснюватися саме на особу, уповноважену на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. У примітці до ст. 369-2 прямо зазначено, що до таких осіб належать суб'єкти, визначені антикорупційним законодавством, а також службові особи, визначені частиною четвертою ст. 18 КК України. Тобто предметом впливу є не будь-яка приватна особа, а саме носій публічних владних чи службових повноважень. Дякую.

Колпаков В.К., д.ю.н., професор: Яке покарання передбачено за зловживання впливом і від чого залежить суворість кримінальної відповідальності?

Ковтун К.О., викладач: Дякую за запитання. Санкція ст. 369-2 КК України залежить від конкретної форми вчиненого діяння. За пропозицію, обіцянку або надання неправомірної вигоди особі, яка обіцяє вплинути на рішення посадовця, передбачено штраф від однієї тисячі до чотирьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або обмеження волі на строк від двох до п'яти років, або позбавлення волі на строк до двох років. За прийняття пропозиції, обіцянки чи одержання неправомірної вигоди, а також за пропозицію чи обіцянку здійснити вплив за таку вигоду, закон встановлює штраф від двох тисяч до п'яти тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк від двох до п'яти років. Найбільш сувора відповідальність настає тоді, коли таке одержання вигоди поєднане з вимаганням: у цьому разі передбачено позбавлення волі на строк від трьох до восьми років з конфіскацією майна. Отже, суворість покарання зростає залежно від характеру поведінки та ступеня суспільної небезпечності діяння. Дякую.

Курінний Є.В., д.ю.н., професор: Чим зловживання впливом відрізняється від одержання неправомірної вигоди службовою особою та чому важливо правильно відмежовувати ці склади?

Ковтун К.О., викладач: Дякую за запитання. Відмежування зловживання впливом від суміжних складів має велике практичне значення для правильної кваліфікації кримінального правопорушення. При одержанні неправомірної вигоди службовою особою гроші, майно чи інша вигода передаються безпосередньо тій службовій особі, яка повинна вчинити або не вчинити певну дію з використанням своїх службових повноважень. Натомість

при зловживанні впливом вигода передається не самому посадовцю, а особі-посереднику або іншій особі, яка обіцяє використати вплив на такого посадовця. Тобто в центрі ст. 369-2 КК України перебуває не пряме використання службових повноважень, а комерціалізація доступу до посадової особи чи можливості вплинути на неї. Саме тому для кваліфікації важливо встановити, кому саме передавалася вигода, за що вона передавалася і чи була особа адресатом рішення, чи лише обіцяла посередництво та вплив. Дякую.

ВИСТУПИЛИ: науковий керівник здобувача к.ю.н., доцент, в.о. завідувача кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Бараннік Р.В., а також д.ю.н., професор Колпаков В.К., д.ю.н., професор Курінний Є.В., доктор філософії у галузі права (PhD), старший викладач Євтушенко Д.С., д.ю.н., професор Пирожкова Ю.В.

Після відповідей на запитання учасників фахового семінару було озвучено **висновок наукового керівника** Баранніка Р.В. з оцінкою роботи здобувача у процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи та індивідуального навчального плану.

Науковий керівник здобувача Бараннік Р.В. вказав на те, що здобувач повною мірою опанувала освітню складову освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії. Освітня складова індивідуального плану роботи здобувача виконувалась вчасно та із досягненням достатніх результатів вивчення навчальних дисциплін, із активною участю здобувачки в одержанні знань у неформальній освіті, із поєднанням навчання в аспірантурі. Як наслідок, Ковтун К.О. здобула теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових, новаційних ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, достатньою мірою оволоділа методологією наукової та педагогічної діяльності, що підтверджується проведенням нею власного наукового дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення. Неухильно дотримуючись високих стандартів академічної та професійної доброчесності, здобувачкою опрацьовано значну кількість наукових, нормативно-правових та інших джерел, які стосуються теми дисертаційного дослідження.

Науковий керівник особливо відзначив наполегливість здобувача, її активність та цілеспрямованість. Здобувач яскраво та послідовно демонструвала прагнення до вироблення орієнтованих на практичне застосування в умовах сучасних реалій теоретичних концепцій та прикладних законодавчих рішень, підкріплених належним науковим обґрунтуванням. Зміст дисертації відображає здійснення здобувачем критичного переосмислення наявних та створення нових цілісних знань. У процесі підготовки дисертації та виконання індивідуального плану наукової роботи, дослухаючись до загальних настанов наукового керівника, здобувач виявила високий ступінь самостійності під час започаткування, планування, реалізації та коригування процесу наукового дослідження. Активним було залучення здобувачки до виконання науково-дослідних завдань у рамках планів діяльності кафедри кримінального

права та правоохоронної діяльності, а також планів наукових досліджень юридичного факультету, виконання комплексних наукових досліджень, які виконувались на кафедрі юридичному факультеті, а саме: «Організаційно-правові механізми забезпечення відбудови повоєнної України в умовах інтеграції до Європейського Союзу» (номер державної реєстрації: 0123U001864). Результати дисертаційного дослідження здобувача впроваджено в освітній процес, використовуються у науково-дослідній діяльності юридичного факультету Запорізького національного університету при підготовці та проведенні аудиторних занять з навчальних дисциплін «Кримінальне право України», «Правові засади здійснення правосуддя та кримінальної юстиції». «Теорія кваліфікації кримінальних та адміністративних правопорушень» для здобувачів першого (бакалаврського), другого (магістерського), третього (освітньо-наукового) рівнів вищої освіти, при організації, проведенні наукових, науково-практичних заходів, при підготовці тез, статей. За результатом виконання дисертаційної роботи є всі підстави вважати, що наукова робота є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексних наукових досліджень, яке присвячено кримінальній відповідальності за зловживання впливом. У роботі наведено положення, висновки та рекомендації, що характеризуються науковою новизною.

Зважаючи на вищевикладене, науковий керівник здобувача Бараннік Р.В. вважає, що наукова кваліфікація Ковтун К.О. відповідає вимогам, що пред'являються до здобувача ступеня доктора філософії, а дисертація «Кримінальна відповідальність за зловживання впливом» може бути рекомендована до прийняття до розгляду спеціалізованою вченою радою.

Долучившись до обговорення основних наукових результатів дисертації, **Рябчинська О.П., д.ю.н., професор** відзначила, що здобувачу вдалося всебічно проаналізувати кримінальну відповідальність за зловживання впливом, охарактеризувати визначити генезу поняття та правової природа кримінальної відповідальності за зловживання впливом; надати кримінально-правову характеристику зловживання впливом; здійснити порівняльно-правовий аналіз регулювання зловживання впливом у зарубіжних країнах; охарактеризувати нормативно-правове регулювання застосування кримінальної відповідальності за зловживання впливом; здійснити класифікацію складів кримінальних правопорушень за зловживання впливом та їх кваліфікаційні ознаки; охарактеризувати проблеми застосування кримінальної відповідальності за зловживання впливом та обґрунтувати напрями підвищення ефективності його нормативного регулювання. Вона підкреслила, що робота має практичне значення, оскільки запропоновані науково обґрунтовані рекомендації сприяють удосконаленню правозастосовної діяльності, та дозволяють обґрунтувати доцільність розгляду суб'єкта пасивного зловживання впливом як спеціального, із визначенням його через негативну ознаку, як особи, яка не реалізує можливості, пов'язані зі статусом працівника підприємства, установи чи організації, а також не використовує владні чи службові повноваження службової особи публічного або приватного права, що дозволить більш чітко відмежувати склад зловживання впливом від суміжних корупційних

кримінальних правопорушень, зокрема тих, що передбачають використання службового становища. Також Рябчинська О.П. відзначила високий рівень теоретичної опрацювання теми, системність підходу здобувачка до аналізу кримінально-правових норм, правовідносин та актів реалізації прав, а також коректно сформульовану мету та завдання дослідження, що забезпечує логічну послідовність викладу матеріалу та надає роботі цілісного наукового характеру. Особливу увагу Рябчинська О.П. звернула на компетентності використання здобувачем розмаїття методів наукового пізнання, із урахуванням особливостей предмету дослідження та спрямованістю на досягнення результату у вигляді формулювання науково-обґрунтованих рекомендацій як підґрунтя для нормопроектної та правозастосовної роботи.

Висловлюючи свою позицію щодо наукового рівня дисертації, **Колпаков В.К., д.ю.н., професор** зазначив, що дисертаційна робота Ковтун К.О. характеризується поєднанням традиційного академічного підходу та впровадження інновацій при розгляді питань, визначених в якості індикаторів для розділів та підрозділів дисертації. Автор не просто погоджується із певними доктринальними позиціями, вона коректно полемізує, критикує, наводить власні аргументи на підтвердження чи спростування тієї чи іншої позиції. Позитивної оцінки заслуговує науковий підхід здобувача, що полягає не лише у виокремленні актуальних проблем регулювання кримінальної відповідальності за зловживання впливом, але й у розробленні авторських підходів до їх розв'язання. Дослідження охоплює як доктринальні питання, пов'язані зі станом і якістю нормативно-правового регулювання відповідних відносин, а також ефективністю правозастосування у цій сфері, так і обґрунтування потреби комплексного вирішення окресленої проблематики в контексті антикорупційного права. Водночас варто відзначити, що запропоновані авторкою дефініції, класифікації та систематизовані ознаки правових явищ формують належне наукове підґрунтя для вдосконалення сучасної вітчизняної нормотворчості та становлять практичний інтерес для подальших галузевих і міжгалузевих наукових розвідок.

Позитивними характеристиками наукового дослідження здобувача, що дістали схвальний відгук **Пирожкової Ю.В., д.ю.н., професора**, є належним чином здійснена структурованість дисертації, яка забезпечує послідовне та ґрунтовне дослідження відповідальності за порушення обмежень щодо кримінальної відповідальності за зловживання впливом. Логіка побудови роботи дає змогу авторці послідовно розкрити як загальнотеоретичні, так і прикладні аспекти окресленої проблематики, забезпечуючи цілісність наукового аналізу та внутрішню узгодженість викладу. Схвальної оцінки також заслуговує належний рівень опрацювання нормативно-правової бази, спеціальної наукової літератури та матеріалів правозастосовної практики, що створює підґрунтя для обґрунтованості сформульованих висновків і пропозицій. Водночас дослідження вирізняється прагненням здобувачки не лише окреслити наявні проблеми правового регулювання у відповідній сфері, а й запропонувати авторське бачення шляхів їх вирішення, що свідчить про самостійний і творчий характер виконаної наукової роботи.

Звертає на себе увагу й те, що дисертація містить низку положень, які мають наукову новизну та практичне значення, зокрема щодо уточнення змісту окремих правових категорій, систематизації ознак відповідних правових явищ, а також удосконалення підходів до застосування норм, що регламентують кримінальну відповідальність за зловживання впливом. У сукупності це дає підстави оцінювати дисертаційне дослідження як змістовне, логічно вибудоване та актуальне як для науки кримінального права, так і для подальшого розвитку вітчизняної правотворчої і правозастосовної практики.

Крім того, Пирожкова Ю.В. звернула увагу на наявність підтверджень достатньої апробації результатів досліджень здобувачки, які й оприлюднюють для широкого загалу результати наукового пошуку Ковтун К.О.

УХВАЛИЛИ:

1. Визнати, що результати дисертації **Ковтун Ксенії Олександрівни** на тему «**Кримінальна відповідальність за зловживання впливом**», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю – D8 Право (галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»), мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

2. Рекомендувати рецензентам д.ю.н., професору Курінному Є.В., доктору філософії у галузі права (PhD), старшому викладачеві Євтушенко Д.С. під час проведення попередньої експертизи результатів дисертації **Ковтун Ксенії Олександрівни** на тему «**Кримінальна відповідальність за зловживання впливом**», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю D8 Право (галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»), взяти до уваги підсумки цього фахового семінару.

Головуючий:

д.ю.н., професор,

професор кафедри кримінального права

та правоохоронної діяльності

Запорізького національного університету **Олена РЯБЧИНСЬКА**

Секретар:

доктор юридичних наук, професор,

професор кафедри

конституційного та адміністративного права

Запорізького національного університету

Наталія ВЕРЛОС

Підпис засвідчую
ВАНДЕРЛИК
ВІДДІЛ КАДРІВ

ВИСНОВОК ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

Ковтун Ксенії Олександрівни на тему «Кримінальна відповідальність за зловживання впливом», що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю D8 Право (галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»)

Дисертація **Ковтун Ксенії Олександрівни** на тему **«Кримінальна відповідальність за зловживання впливом»**, що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю D8 Право (галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право»), виконана у Запорізькому національному університеті. Тема дисертації затверджена на засіданні науково-технічної ради Запорізького національного університету (протокол № 4 від 20.11.2025 р.).

Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації **Ковтун Ксенії Олександрівни** на тему **«Кримінальна відповідальність за зловживання впливом»**, Вченою радою Запорізького національного університету визначено, що попередня експертиза дисертації проводитиметься на базі юридичного факультету Запорізького національного університету та призначено двох рецензентів:

- доктора юридичних наук, професора, професора кафедри кримінального права та правоохоронної діяльності Запорізького національного університету Рябчинську О.П.;

доктора філософії у галузі права (PhD), старшого викладача Євтушенко Д.С.

Ступінь актуальності теми дисертації.

Здобувачем вмотивовано обґрунтовано актуальність та важливість наукового опрацювання питань, що є предметом його дослідження, висвітлюючи зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями у відповідній галузі знань шляхом критичного аналізу з визначенням сутності наукової проблеми або завдання. Сучасні трансформації суспільних цінностей, а також стратегічний курс України на європейську інтеграцію зумовлюють об'єктивну необхідність глибокого переосмислення національного законодавства, зокрема у сфері кримінального права. Особливого значення це набуває у контексті протидії корупції, яка залишається однією з ключових загроз ефективному функціонуванню державних інституцій. У зв'язку з цим актуалізується потреба приведення кримінально-правових норм у відповідність до міжнародних стандартів, зокрема тих, що закріплені у документах ООН та Ради Європи.

Підтвердженням послідовного руху України у цьому напрямі є ратифікація міжнародних антикорупційних конвенцій, системне врахування рекомендацій міжнародних організацій, а також удосконалення національного законодавства. Важливим етапом стало прийняття антикорупційних законів, які започаткували новий підхід до правового регулювання відповідальності за корупційні правопорушення. Надалі ці положення зазнавали численних змін та

уточнень, що свідчить про постійний пошук оптимальної моделі кримінально-правового реагування на корупційні прояви. Станом на 2026 рік цей процес триває, з урахуванням як внутрішніх викликів, так і вимог європейської інтеграції.

Водночас слід враховувати, що міжнародні конвенції визначають лише загальні рамки криміналізації певних діянь, фіксуючи політичну волю держав до протидії корупції. Конкретизація змісту відповідних норм, їх структурна побудова та механізми реалізації залишаються у компетенції національного законодавця. Саме тому при імплементації міжнародних стандартів важливо враховувати особливості правової системи, юридичної техніки та національної правозастосовної практики. Ігнорування цих аспектів може призвести до формального запозичення норм без належної адаптації, що, у свою чергу, знижує їх ефективність.

Особливо це проявляється у сфері кримінальної відповідальності за зловживання впливом, яка є відносно новим інститутом для українського кримінального права. Практика застосування відповідної норми виявляє низку проблем, пов'язаних із її тлумаченням та кваліфікацією діянь. Зокрема, термінологічна подібність із іншими складами злочинів, такими як зловживання владою або службовим становищем, створює труднощі у правозастосуванні. Використання однакових або близьких за змістом конструкцій у різних статтях Кримінального кодексу ускладнює визначення об'єктивних та суб'єктивних ознак правопорушення, що нерідко призводить до помилок у кваліфікації, перекваліфікації діянь або навіть виправдувальних вироків.

Крім того, проблемним залишається питання розмежування зловживання впливом та суміжних корупційних правопорушень, насамперед підкупу. Схожість юридичних конструкцій і відсутність чітких критеріїв розмежування створюють правову невизначеність, що негативно впливає на ефективність боротьби з корупцією. У сучасних умовах, коли корупційні схеми стають дедалі складнішими та латентнішими, наявність таких прогалів є особливо небезпечною.

Актуальність дослідження також зумовлюється тим, що зловживання впливом належить до так званих проявів «фонові корупції», яка не завжди має очевидний характер, але суттєво підриває довіру до державних інституцій. Ефективна протидія цьому явищу потребує не лише вдосконалення кримінально-правових норм, а й забезпечення їх однакового та послідовного застосування. Саме тому важливим є підвищення якості законодавчої техніки, уточнення змісту ключових понять та усунення суперечностей у правовому регулюванні.

Науковий інтерес до проблеми кримінальної відповідальності за зловживання впливом є значним, про що свідчить наявність численних досліджень у сфері службових та корупційних злочинів. Вагомий внесок у розвиток цієї тематики зробили як українські, так і зарубіжні вчені, які досліджували різні аспекти кримінально-правової протидії корупції.

У кримінально-правовій науці питання кримінально-правової боротьби зі

злочинами у сфері службової діяльності досліджували такі вчені, як О.Ф. Бантишев, Д.В. Бараненко, Б.В. Волженкін, А.В. Галахова, О.О. Дудоров, Б.В. Здравомислов, І.Ю. Зейкан, Г.М. Зеленов, В.П. Коваленко, М.Д. Лисов, Р.Л. Максимович, М.І. Мельник, В.О. Навроцький, В.І. Осадчий, О.Б. Сахаров, О.Я. Светлов, Т.І. Слуцька, І.В. Терентьев, В.І. Тютюгін, М.І. Хавронюк, В.Г. Хашев, Ф.В. Шиманський та інші. Норму, яка передбачає кримінальну відповідальність за зловживання впливом, у своїх працях розглядали такі вчені як П.П. Андрушко, Л.П. Брич, В.І. Тютюгін, М.І. Хавронюк тощо.

При цьому у більшості випадків наукові дослідження вчених мали комплексний характер, оскільки присвячувалися корупційним правопорушенням у цілому, та містили лише загальний аналіз складу злочину, передбаченого ст. 369-2 КК України. Окрім робіт зазначених авторів теоретичним підґрунтям дисертаційного дослідження стали також праці українських і зарубіжних учених, зокрема: М.І. Бажанова, Ю.В. Бауліна, А.М. Бойка, В.І. Борисова, М.Г. Вербенського, П.А. Вороб'я, С.Б. Гавриша, В.О. Глушкова, Н.О.Гуторової, О.М. Джужі, М.Й. Коржанського, О.М. Костенка, С.Я.Лихової, О.А. Мартиненка, П.С. Матишевського, П.П. Михайленка, А.А.Музики, А.В. Наумова, Б.С. Нікіфорова, В.М. Поповича, О.І. Рарога, А.В. Савченка, В.В. Сташиса, Є.Л. Стрельцова, В.Я. Тація, В.П. Тихого, Є.В.Фесенка, П.Л. Фріса, М.Д. Шаргородського, Н.М. Ярмиш, С.С. Яценка та ін. Водночас більшість таких праць має комплексний характер і розглядає зловживання впливом лише у загальному контексті інших корупційних правопорушень.

Незважаючи на наявність наукових напрацювань, проблема залишається недостатньо дослідженою на рівні спеціалізованих монографічних робіт. Зокрема, потребує подальшого опрацювання питання кримінально-правової характеристики складу злочину, передбаченого статтею 369-2 КК України, а також вироблення чітких рекомендацій щодо його застосування. Це особливо важливо в умовах постійного оновлення законодавства та адаптації його до європейських стандартів.

Таким чином, актуальність теми кримінальної відповідальності за зловживання впливом зумовлена сукупністю факторів, а саме необхідністю вдосконалення антикорупційного законодавства, наявністю проблем у правозастосовній практиці, недостатнім рівнем наукової розробки окремих аспектів, а також потребою гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами. Проведення комплексного дослідження цієї проблематики дозволить не лише поглибити теоретичні знання, а й сформулювати практичні рекомендації, спрямовані на підвищення ефективності кримінально-правової протидії зловживанню впливом в Україні в сучасних умовах.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до Антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки, затвердженої Законом України від 20 червня 2022 року № 2322-ІХ, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021, Стратегії національної безпеки

України, затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019. Роботу виконано в межах плану науково-дослідної роботи Запорізького національного університету за темою «Дослідження проблем теорії службового права в умовах євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0120U000374).

Мета й задачі дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу наявних наукових і нормативних джерел визначити сучасний стан нормативно-правового регулювання кримінальної відповідальності за зловживання впливом.

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно виконати такі **основні задачі**:

- визначити генезу поняття та правової природа кримінальної відповідальності за зловживання впливом;
- надати кримінально-правову характеристику зловживання впливом;
- здійснити порівняльно-правовий аналіз регулювання зловживання впливом у зарубіжних країнах;
- охарактеризувати нормативно-правове регулювання застосування кримінальної відповідальності за зловживання впливом;
- здійснити класифікацію складів кримінальних правопорушень за зловживання впливом та їх кваліфікаційні ознаки;
- охарактеризувати проблеми застосування кримінальної відповідальності за зловживання впливом та обґрунтувати напрями підвищення ефективності його нормативного регулювання.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері кримінальної відповідальності.

Предметом дослідження є кримінальна відповідальність за зловживання впливом.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети, з урахуванням об'єкта та предмета дослідження, у роботі використано комплекс філософських, загальнонаукових і спеціально-юридичних методів пізнання, вибір яких зумовлений характером досліджуваної проблематики, визначеними завданнями та структурою наукової роботи.

Історичний метод застосовано з метою дослідження становлення та еволюції категорії кримінальної відповідальності за зловживання впливом, а також для аналізу передумов її запровадження та розвитку (підрозділи 1.1, 1.2.). Догматичний метод використано для з'ясування теоретичних засад і нормативного змісту кримінально-правової характеристики зловживання впливом (підрозділи 1.2, 1.3).

Порівняльно-правовий метод застосовано під час дослідження зарубіжного досвіду регулювання зловживання впливом у кримінальному законодавстві іноземних держав (підрозділи 1.3, 2.1). За допомогою діалектичного методу встановлено сутність та здійснено класифікацію складів кримінальних правопорушень за зловживання впливом та їх кваліфікаційних ознак (підрозділи 2.2., 2.3). Закони формальної логіки та методи структурно-

системного наукового пізнання, методи індукції й дедукції, аналізу та синтез дозволили охарактеризувати структуру кримінальної відповідальності за зловживання впливом (розділ 2).

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, міжнародно-правові акти, закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, інші підзаконні нормативно-правові акти, а також законодавство зарубіжних держав.

Емпіричну базу дослідження становлять результати вибіркового аналізу кримінальних проваджень, розглянутих судами України; матеріали опублікованої судової практики, а також офіційні статистичні дані Генеральної прокуратури України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній юриспруденції науці комплексних наукових досліджень, присвячених здійсненню характеристики кримінальної відповідальності за зловживання впливом. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій і висновків, зокрема:

уперше:

- обґрунтовано доцільність розгляду суб'єкта пасивного зловживання впливом як спеціального, із визначенням його через негативну ознаку, як особи, яка не реалізує можливості, пов'язані зі статусом працівника підприємства, установи чи організації, а також не використовує владні чи службові повноваження службової особи публічного або приватного права, що дозволить більш чітко відмежувати склад зловживання впливом від суміжних корупційних кримінальних правопорушень, зокрема тих, що передбачають використання службового становища;

- обґрунтовано доцільність доповнення ст. 369-2 КК України особливо кваліфікованим складом злочину, який передбачає відповідальність службової особи за вчинення зловживання впливом із використанням службового становища, що дозволить більш чітко диференціювати кримінальну відповідальність залежно від характеру використаних можливостей та ступеня суспільної небезпечності діяння;

удосконалено:

- удосконалено підхід до розмежування зловживання впливом (ст. 369-2 КК України) та суміжних складів кримінальних правопорушень, зокрема передбачених статтями 354, 368, 368-3, 368-4 КК України, шляхом обґрунтування критерію спрямованості неправомірної вигоди – на безпосереднє вчинення дії уповноваженим суб'єктом або на здійснення впливу на нього через третю особу;

- наукові положення щодо законодавчої техніки регламентації відповідальності за зловживання впливом шляхом аргументування необхідності доповнення ст. 369-2 КК України спеціальною приміткою, яка б нормативно закріплювала критерії визначення суб'єкта для кваліфікованих складів, передбачених частинами другою та третьою цієї статті;

- підходи до розуміння зловживання впливом як самостійного

корупційного кримінального правопорушення, сутність якого полягає не у фактичному впливі на прийняття рішення, а в неправомірному обігу впливу як соціального ресурсу доступу до публічної влади. Обґрунтовано, що стаття 369-2 КК України за своєю правовою природою встановлює формальний склад кримінального правопорушення, який охоплює як реальний, так і удаваний вплив незалежно від досягнення бажаного результату;

- підхід до відмежування зловживання впливом від підкупу та шахрайства шляхом визначення критерію спрямованості умислу та характеру домовленості між сторонами;

набуло подальшого розвитку:

- положення щодо забезпечення єдності правозастосування, відповідно до якого до внесення змін до кримінального законодавства пропонується орієнтуватися на правові позиції Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду як джерело узагальненого тлумачення відповідних кримінально-правових норм;

- наукові підходи до відмежування зловживання впливом від підкупу службової особи та посередництва у підкупі шляхом визначення вирішального критерію – цільової адресації неправомірної вигоди.

- аргументація, що ключовою кваліфікаційною ознакою зловживання впливом є саме корупційний обмін неправомірної вигоди на вплив, що має пріоритетне значення порівняно з фактом реального здійснення такого впливу.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

науково-дослідній діяльності – висновки та пропозиції щодо удосконалення інституту кримінальної відповідальності за зловживання впливом;

правотворчій діяльності – у процесі підготовки пропозицій щодо внесення змін до чинного законодавства України щодо нормативно-правового регулювання кримінальної відповідальності за зловживання впливом;

правозастосовній діяльності – для вдосконалення нормативно-правового регулювання кримінальної відповідальності за зловживання впливом;

навчальному процесі – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Кримінальне право», «Правоохоронна діяльність», у процесі підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей та наукових повідомлень.

Наукові публікації, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, та повнота опублікування результатів дисертації.

В яких опубліковані основні результати дисертації:

Ковтун К. О. Зловживання впливом: історичні передумови та реалії сьогодення. *Право та державне управління*. 2025. № 3. С. 280-285. DOI <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.3.36>

Ковтун К. О. Порівняльно-правовий аналіз регулювання зловживання впливом у зарубіжних країнах. *Право і суспільство*. 2025. № 6. С. 653-658. DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.91>

Ковтун К. О. Міжнародно-правові стандарти та національна модель зловживання впливом: теоретико-правові засади та нормативні орієнтири. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 11. С. 444-446. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/96>

Які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Панкратова К. О. Суб'єкт зловживання впливом: кримінально-правовий аспект. Актуальні проблеми правової науки : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 10 грудня 2024 року Запоріжжя: ЗНУ, 2024. С. 33-36. URL:

https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2024/_vseukrayins_koyi_naukovo-praktichnoyi_konferents_yi_aktual_n_problemi_pravovoyi_nauki_gruden_pd

2. Ковтун К. О. Предмет зловживання впливом : кримінально-правова характеристика (за ст. 369-2 КК України). Правова освіта та правова наука в Україні в умовах сучасних трансформаційних процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24 жовтня 2025 р. / за заг. ред. Т. О. Коломoeць Запоріжжя: ЗНУ, 2025. С. 23-27. URL:

https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2025/mater_ali_konferents_yi_pravova_osv_ta_ta_pravova_nauka_v_umovakh_suchasnikh.pdf

3. Ковтун К.О. Проблеми кримінально-правової кваліфікації зловживання впливом (ст. 369-2 КК України) у світлі сучасної судової практики. Правова освіта та правова наука в умовах сучасних трансформаційних процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24 жовтня 2025 року / за заг. ред. Т.О. Коломoeць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. С. 161-166. URL:

https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2025/mater_ali_konferents_yi_pravova_osv_ta_ta_pravova_nauka_v_umovakh_suchasnikh.pdf

Повнота опублікування результатів дисертації засвідчується таблицею 1.
Таблиця 1 – Повнота опублікування результатів дисертації

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділ и дисертації, що висвітлюються
	Назва	Видання	
Наукові фахові видання України категорії «Б»			
1.	Зловживання впливом: історичні передумови та реалії сьогодення.	<i>Право та державне управління</i> . 2025. № 3. С. 280-285. DOI https://doi.org/10.32782/pdu.2025.3.36	п.1.1, 1.2, 1.3, 2.3
2.	Порівняльно-правовий аналіз регулювання зловживання впливом у зарубіжних країнах.	<i>Право і суспільство</i> . 2025. № 6. С. 653-658. DOI https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.91	п. 1.3 п. 2.2

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділ и дисертаці ї, що висвітлю ються
	Назва	Видання	
3.	Міжнародно-правові стандарти та національна модель зловживання впливом: теоретико-правові засади та нормативні орієнтири.	<i>Юридичний науковий електронний журнал</i> . 2025. № 11. С. 444-446. DOI https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-11/96	п. 1.2, 2.1
4.	Предмет зловживання впливом : кримінально-правова характеристика (за ст. 369-2 КК України).	Правова освіта та правова наука в Україні в умовах сучасних трансформаційних процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24 жовтня 2025 р. / за заг. ред. Т. О. Коломоєць Запоріжжя: ЗНУ, 2025. С. 23-27. URL: https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2025/materiali_konferentsiyi_pravova_osv_ta_ta_pravova_nauka_v_umovakh_suchasnikh.pdf	п. 2.2.
5.	Предмет зловживання впливом : кримінально-правова характеристика (за ст. 369-2 КК України).	Правова освіта та правова наука в Україні в умовах сучасних трансформаційних процесів : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24 жовтня 2025 р. / за заг. ред. Т. О. Коломоєць Запоріжжя: ЗНУ, 2025. С. 23-27. URL: https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2025/materiali_konferentsiyi_pravova_osv_ta_ta_pravova_nauka_v_umovakh_suchasnikh.pdf	п. 2.2
6.	Проблеми кримінально-правової кваліфікації зловживання впливом (ст. 369-2 КК України) у світлі сучасної судової практики.	Правова освіта та правова наука в умовах сучасних трансформаційних процесів: матеріали Всеукраїнської науково-практичної	п.2.1. п.2.3

№	Наукова публікація здобувача		Підрозділ и дисертаці ї, що висвітлю ються
	Назва	Видання	
		конференції, м. Запоріжжя, 24 жовтня 2025 року / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025, С. 158-161. https://www.znu.edu.ua/faculty/law/nauka/2025/mater_ali_konferents_yi_pravova_osv_ta_ta_pravova_nauka_v_umovakh_suchasni_kh.pdf	

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією Ковтун Ксенії Олександрівни на тему «Кримінальна відповідальність за зловживання впливом» та науковими публікаціями, в яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертація Ковтун Ксенії Олександрівни на тему «Кримінальна відповідальність за зловживання впливом» є фундаментальним науковим дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне значення, а отже, свідчить про істотний особистий внесок здобувачки у розвиток правової науки.

2. Дисертація Ковтун Ксенії Олександрівни на тему «Кримінальна відповідальність за зловживання впливом» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю D8 «Право» (галузь знань D «Бізнес, адміністрування та право») у разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

д.ю.н., професор,

професор кафедри кримінального права

та правоохоронної діяльності

Запорізького національного університету

Олена РЯБЧИНСЬКА

Рецензент:

старший викладач кафедри конституційного

та адміністративного права

Запорізького національного університету

доктор філософії у галузі права (PhD)

Дар'я ЄВТУШЕНКО

Підпис засвідчую
Рябчинська
Євтушенко

НАЧАЛЬНИК
ВІДДІЛУ КАДРІВ